

Asia: VN/3063/2020

Lausuntopyyntö työryhmän mietinnöstä positiivista luottotietorekisteriä koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oikeusministeriön asettama työryhmä on valmistellut kattavan sääntelyehdotuksen positiiviseksi luottorekisteriksi. Sen tavoitteena on torjua ylivelkaantumista. Rekisteriä on tarkoitus käyttää luotonannossa ja eräiden rahoitusvakauden seurannasta ja luottomarkkinoiden valvonnasta vastaavien viranomaisten toiminnassa. Rekisteriin talletettaisiin tietoja, jotka auttavat luotonantajia arvioimaan luoton saajan maksukykyä ennen luottopäätöstä. Mainittuihin tietoihin sisältyisi muun muassa tieto yli 45 päivää pitkistä maksuviiveistä.

THL suhtautuu myönteisesti lakiesitykseen. Kuten työryhmän mietinnössä tuodaan esille ylivelkaantuminen on merkittävä terveyttä ja hyvinvointia heikentävä tekijä. Kasautuva tutkimusnäyttö osoittaa ylivelkaantumisen itsenäiseksi riskitekijäksi muun muassa masennukselle. Ylivelkaantumisen kielteiset vaikutukset terveyteen ja hyvinvointiin liittyvät ennen muuta tilanteen pitkäkestoisuuteen. Vakaviin maksuvaikeuksiin joutunut henkilö ei voi omilla toimillaan parantaa tilannettaan, mikä johtaa helposti toivottomuuteen ja lamaantumiseen. Positiivinen luottorekisteri tarjoaa mahdollisuuksia ehkäistä ennalta ylivelkaantumista.

Positiiviseen luottorekisteriin tallennettavat tiedot vaikuttavat olennaisesti Suomessa asuvien mahdollisuuksiin saada luottoa. Näin ollen on perusteltua, että vastuu rekisterin toiminnasta on julkisella taholla. Positiiviseen luottorekisteriin tallennettavat tiedot luotonhakijoiden maksukykyystä voivat merkittävästi heikentää taloudellisista vaikeuksista ja elämänhallinnan vaikeuksista kärsivien mahdollisuuksia saada kohtuuhintaisia luottoja. Näin ollen onkin tärkeää seurata positiivisen luottorekisterin vaikutuksia luottomarkkinoiden kehitykseen erityisesti mainittujen väestöryhmien näkökulmasta – ja tarvittaessa puuttua siihen. Tämä edellyttää sitä, että positiivisen luottorekisterin tietoja on saatavissa tutkimuskäyttöön.

Positiivisen luottorekisterin tietojen luovutuksesta säädetään ehdotetun Lain positiivisesta luottorekisteristä pykälässä 21. Pykälä on rakennettu samalla tavalla kuin Laissa tulotietojärjestelmästä (12.1.2018/53). Ehdotetussa Laissa positiivisesta luottorekisteristä tiedonsaantioikeus on säädetty Tilastokeskukselle tilastojen laatimista varten. Lakiehdotuksessa ei mainita tutkimuskäyttöä. THL:n tehtäväkentän vuoksi pidämme tärkeänä, että pykälässä mainittaisiin tietojen käyttöoikeus tutkimustarkoituksiin THL:lle. THL:lle säädettyä tietojen käyttöoikeus edistää positiivisten luottotietorekisterin mahdollisten haittavaikutusten seurantaan sekä muuta ylivelkaantumisen ehkäisemiseen liittyvää tutkimusta. Tietojensaantioikeus edistäisi myös muuta THL:ssa tehtävää tutkimusta sekä siihen nojautuvien ratkaisumallien ja suositusten valmistelua.

Positiivisen luottorekisterin käyttöönotto muuttaa vastuusuhdetta luoton antajan ja luoton saajan välillä. Nykyiset käytännöt muun muassa luoton takaisinperinnästä, maksuhäiriömerkinnöistä ja saatavien vanhenemisesta perustuvat tilanteeseen, jossa luotonantajalla ei ole käytössään esitetyn kaltaisen positiivisen luottorekisterin sisältämiä kattavia tietoja luotonhakijan maksukyvyistä. Mikäli luoton antajan tiedonsaantimahdollisuudet paranevat, kasvaa myös luotonantajien vastuu tämän tiedon käytöstä luottopäätösten tekemisessä. Mikäli positiivinen luottorekisteri otetaan käyttöön, samassa yhteydessä tulisi tarkastella maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikoja sekä mahdollisesti myös luoton lopullisia vanhenemisaikoja sekä vaikeuksiin joutuneiden luotonantajien asemaa velkajärjestelyssä.

Hiilamo Heikki
Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos THL